

TYÖTÄ VAILLA OLEVIEN TERVEYSTARKASTUKSET PÄÄMÄÄRÄTIETOISESTI JA MONIAMMATILLISESTI YHTEISTYÖTÄ TEHDEN

Johdanto

Monet suomalaiset ja kansainväliset tutkimukset osoittavat, että työttömillä ja työttömyyttä kokeneilla on huonompi terveys ja suurempi kuolleisuus kuin työssä käyvillä. Jos työttömän sairaudet ja kuntoutustarve jäävät tunnistamatta, riski syrjäytyä yhteiskunnasta (mukaan lukien terveyspalvelut) kasvavat. Terveystarkastuslaki (1326/2010/13§) velvoittaa kunnat järjestämään työterveyshuollon ulkopuolelle jääville työkäisille terveysneuvontaa ja terveystarkastuksia. Tällä toiminnalla pyritään huolehtimaan työ- ja toimintakyvyn säilymisestä.

Työttömyys ja heikkenevä terveys näyttävät tutkimusten mukaan olevan toisiaan vahvistava huono kierre (esim. Heponiemi ym. 2008; Mannila ja Martikainen 2005; Saikku & Sinervo 2010, Sinervo & Hietapakka 2013.) Terveystarkastusongelmat ja työkyvyssä olevat puutteet ovat monissa tapauksissa syynä syrjäytymiselle työmarkkinoilta.

Työttömyyden pitkittyessä vähintään toiveikkuus vähenee ja mieliala huononee. Terveystarkastuspalvelujen merkitys työttömän työllistymisen tukena ja työttömän kokonaistilanteen hallinnassa on suuri. Työkyvyn tukeminen ja edistäminen voi olla osa työllistymistä edistäviä toimenpiteitä. Myös mielenterveyspalvelujen saatavuus ja toimivuus ovat tärkeitä, sil-

lä mielenterveyden ongelmat ovat merkittävät osatyökykyisyyden ja työkyvyttömyyden syy.

Polkuja työelämään (TEMPO) -hankkeessa kehitetään ja levitetään osatyökykyisen työnhakijan tukemisen malleja ja hyviä käytäntöjä. Hankkeen toiminta-aika on 1.4.2015–31.3.2018, ja sitä rahoittavat sosiaali- ja terveysministeriö sekä Euroopan sosiaalirahasto.

TEMPO-hankkeen tavoitteena on tukea työkykyä ja työhön palaamista ja pääsemistä, kun työkyvyssä on terveydellisiä rajoitteita. Kehittämistyö liittyy

- terveyden- ja sosiaalihuollon palveluketjujen ja asiakasohjautumisen kehittäminen ja selkiyttämiseen työkäisten työttömien tukemisessa sekä
- osatyökykyisen tukemiseen työkykykoordinaattorin tuella ja tämän tuen nivomiseen osaksi julkisten toimijoiden palveluketjua. Tuki käsittää konkreettisten palvelujen käytön ohjaamisen ja urasuunnittelun tuen sekä psykososiaalisen tuen kohti työhön siirtymistä.

Hankkeessa kehitetään osatyökykyisille henkilöille ja nuorille työelämään pyrkiville palveluohjausmallia työttömien ohjautumisesta terveystarkastuksiin, työkykyarvioon ja tarvittaessa muiden palveluiden ja tuen piiriin sekä interventioita, joilla voidaan yllä-

pitää työttömien työ- ja toimintakykyä työttömyyden alkaessa ja ehkäistä kansanterveydellisiä riskejä. Lisäksi hankkeessa kehitetään työssä jatkamisen ja työhön palaamisen psykososiaalisen tuen käytäntöjä ja konkreettisia interventioita tämän tuen osaksi.

Viitekehys

Työttömän terveyden ja työkyvyn tukeminen edellyttää perusterveydenhuollon, sosiaalitoimen sekä työ- ja elinkeinohallinnon ja Kelan tiivistä yhteistyötä, jotta kullekin työtä vailla olevalle löydetään sopivia työhön tai koulutukseen liittyviä ratkaisuja. Eri toimijat – TE-toimisto, työvoiman palvelukeskus, Kela tai sosiaalitoimi – voivat ohjata työttömän henkilön kunnan terveydenhuoltoon, jos työttömällä ilmenee terveyteen liittyviä ongelmia.

Sairauksien ja terveystarkastusten aikainen toteaminen ehkäisee myöhäisemmässä vaiheessa ilmenevien vakavien toimintakyvyn rajoitusten syntymistä. Työttömien henkilöiden sairauksien mahdollisimman aikainen hoitaminen ja kuntoutustoimenpiteiden toteuttaminen vähentävät työllistymisen esteitä, ehkäisevät työttömyyden pitkittymistä ja edistävät avoimille työmarkkinoille työllistymistä. Edellä mainitut toimenpiteet vähentävät työttömyydestä aiheutuvia kustannuksia ja lisäävät verotuloja parantuneen työllisyyden myötä. (TEM raportteja 10/2011.)

TEMPO-hankkeen palveluohjautumisselvityksessä ilmeni, että palveluohjautuminen työttömien terveystarkastuksiin on hyvin erilaista eri kuntatoimijoiden kohdalla ja osalle asiakkaista sattumanvaraista. Työttömien terveystarkastukseen asiakas voi hakeutua myös itse.

Sote-uudistuksessa eli sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksessa tavoitellaan asiakaslähtöistä palvelujen saatauvuutta. Asiakkaan tarpeisiin perustuva sosiaali- ja terveystarkastusten rakenteellinen yhteensovittaminen on keskeinen keino parantaa palvelujen yhdenvertaisuutta ja järjestää ne kustannustehokkaasti ja vaikuttavasti. Lähtökohtana on, että asiakkaan tarpeita arvioidaan kokonaisuutena ja tieto siirtyy sujuvasti

toimijoiden välillä. Ihmisiä ei enää juoksuteta asiantuntijalta toiselle niin, ettei kenelläkään ole kokonaiskuvaa, eikä enää tuhjata aikaa ja rahaa jonottamiseen ja päällekkäisiin toimenpiteisiin.

Kirkkonummen kunnan perusterveydenhuollossa työttömien terveystarkastuksiin ohjautuminen ja myös jatkotoimet on suunniteltu systemaattisesti. Heidän mallinsa esitellään tässä hyvänä käytäntönä.

Case: Työtä vailla olevien terveystarkastukset Kirkkonummella

Kirkkonummen työtä vailla olevien henkilöiden terveystarkastuksiin liittyvien palveluprosessien tavoitteena on asiakkaiden hyvinvoinnin tukeminen ja työllistymisen tai opiskelun esteiden minimoiminen. *Erilaisia väyliä terveystarkastuksiin ohjautumiseen on mietitty systemaattisesti.*

- Suurin osa asiakkaista ohjautuu terveystarkastuksiin TE-toimistosta, monialaisesta työvoiman palvelukeskuksesta tai kunnan kuntouttavasta työtoiminnasta (Toimimarisista).
- Lisäksi asiakkaita ohjautuu myös muista kunnan peruspalveluista, kuten terveys- ja sosiaalipalveluista.

Yksittäisen työttömän terveystarkastusprosessin käynnistyminen edellyttää terveystarkastuksen tarpeen toteajan lähetettä terveyskeskukseen tai asiakkaan omaa yhteydenottoa.

Kirkkonummella tavoitteena on, että työtä vailla oleva kokee tarkastuksen myönteiseksi ja motivoituu hoitamaan omaa terveytensä. Tarkastuksen tekijä, terveydenhuollon ammattilainen, saa tutkittavan terveydentilasta sekä työ- ja toimintakyvystä arvion, jossa huomioidaan yksittäisten tekijöiden vaikutukset työ- ja toimintakyvyn kokonaisuuteen – *painotuksena jäljellä oleva työ- ja toimintakyky.* Myös muiden kuin lääketieteellisten asioiden vaikutus huomioidaan. Näitä ovat esimerkiksi motivaatio, sosiaaliset syyt ja suomenkielen taito. Tavoitteena on myös asiakkaan terveystarkastusten kartoittaminen ja niihin

liittyvän neuvonnan antaminen. Asiakkaan lähettänyt taho saa aina palautteen ja vastaukset esittämiinsä kysymyksiin.

Tiedonkulun varmistus

Työtä vaille olevien terveystarkastukset aloitettiin Kirkkonummella vuonna 2014. Tarkastettavan jokaisesta tapaamisesta tehdään kirjaus työkyvyn arviointeja koskevaan tiedostoon asiakkaan jatko-ohjauksen varmistamiseksi terveystarkastusprosessissa. Kyseisestä tiedostosta voi seurata terveystarkastuksen etenemistä.

Tällä hetkellä kaikki osalliset toimijat lähettävät asiakkaiden terveystarkastuslähteet keskitetysti työllistymisyksikkö Toimariin, josta ne lähtevät eteenpäin ja johon ne palautuvat edelleen lähettävälle taholle toimitettaviksi. Toimarin tehtävänä on koordinoita ja tilastoida terveystarkastuksia.

Asiakkaan kokonaisvaltainen huomioiminen prosessin jokaisessa vaiheessa

Terveystarkastusprosessissa tarkastettava ohjautuu aina ensin asiaan perehtyneen sairaanhoitajan tai terveydenhoitajan vastaanotolle. Tapaaminen etenee yhdessä sovitun hoitajan tarkastussuunnitelman mukaisesti yksilöllisesti soveltaen. Hoitajan ja asiakkaan välinen keskustelu on terveystarkastuksen keskeisin osa. Terveystarkastuksessa kartoitetaan asiakkaan fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen työ- ja toimintakyky. Alkutarkastuksen perusteella hoitaja konsultoi omalääkärinä tai kuntoutuslääkärinä, terveyssozialityöntekijää/työkyvykoordinaattoria tai muita kunnan asiantuntijoita. Hoitaja ohjaa asiakkaan omalääkärille, jos asiakkaalla on hoitoa vaativa sairaus, laajemman arvioinnin tai lausunnon tarvetta tai asiakkaalla itsellään on toiveenaan lääkärille pääsy.

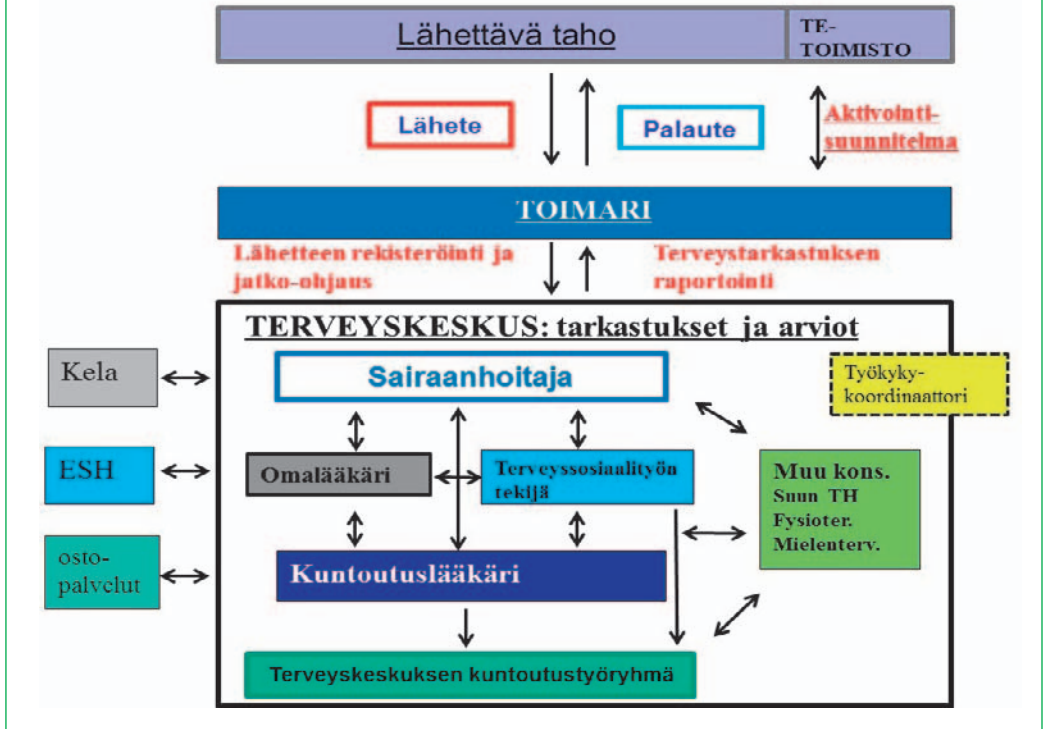
Omalääkäri tekee puolestaan seulontatyyppisen kokonaisarvion tutkittavan terveydentilasta kiinnittäen erityisesti huomiota tarkastettavan työ- ja toimintakykyyn. Edeltävä hoitajan tarkastus toimii lääkärintarkas-

tuksen runkona. Tarkastettavan terveysriskit huomioidaan. Yksittäiset työ- ja toimintakykyyn vaikuttavat tekijät kartoitetaan, ja kunkin osatekijän vaikutus työ- ja toimintakyvyn kokonaisuuteen arvioidaan. Työkykyä huomattavasti – ajankohtaisesti tai potentiaalisesti – uhkaavat tekijät nostetaan tarkempaan tarkasteluun ja otetaan huomioon laadittaessa tutkittavan yksilöllistä hoito- ja kuntoutussuunnitelmaa. Kuntoutuja lähetetään tarvittaessa erikoissairaanhoidon tai ostopalvelututkimuksiin, jos terveyskeskuksessa tehtävät tutkimukset, hoito ja/tai terapiat eivät ole riittäviä. Terveyskeskuksen kuntoutuslääkärinä tai terveyssozialityöntekijänä voidaan myös konsultoida, jos esimerkiksi moniammatillisen kuntoutustyöryhmän kokoontuminen katsotaan tarpeelliseksi. Tähän viitataan kuvassa 1.

Moniammatillinen työryhmä asiakkaan tukena

Laaja-alaiset tai monimutkaiset työ- ja toimintakyvyn tai kuntoutustarpeen arvioinnit edellyttävät Kirkkonummen terveyskeskuksen kuntoutustyöryhmän koolle kutsumista. Vakituisesti tähän työryhmään kuuluvat terveyssozialityöntekijä, kuntoutuslääkäri, vastaava fysioterapeutti ja mielenterveyspalveluiden johtaja. Kerran viikossa kokoontuvassa, monialaisessa kuntoutustyöryhmässä käsitellään asiat aina yhdessä asiakkaan, tämän omaisten, omalääkärin, asiakkaan omien terapeuttien sekä muiden kuntoutukseen osallistuvien asiantuntijoiden kanssa. Tarvittaessa työryhmään kutsutaan myös vammaispalveluiden, aikuissosiaalityön tai kuntouttavan työtoiminnan edustaja. Lisäksi asiakkaan tilannetta voidaan selvittää TE-toimiston, Kelan, työeläkevakuutusyhtiön tai erikoissairaanhoidon kanssa. Näin kuntoutussuunnitelma laaditaan alusta alkaen aina asiakkaan kanssa yhdessä omalääkärin toimiessa suunnitelman kirjaajana. Lisätutkimusten, hoitojen ja kuntoutustoimenpiteiden suositukset määritellään yhdessä ja yksityiskohtaisesti. Asiakkaan sitoutuminen suunnitelmaan varmistetaan. Kokouksen päätteeksi määritellään mahdollisen seurantakäynnin ajankohta sekä yhteyshenkilö tai

Työtä vailla olevan terveystarkastus + ohjaus aktivointitoimenpiteisiin

Kuva 1. Työtä vailla olevien terveystarkastus Kirkkonummella.

-henkilöt. Hoito- ja kuntoutussuunnitelma lähetetään asiakkaalle ja kokouksessa sovituille tahoille (esimerkiksi Kelaan tai vammaispalveluihin).

Mikäli terveystarkastuksen perusteella asiakkaalla ei todeta työllistymistä estäviä terveydellisiä tai muita rajoitteita, hänet voidaan ohjata suoraan työllistymisen aktivointitoimenpiteisiin, ensisijaisesti työllistymisyksikkö Toimariin. TE-toimiston, kunnan ja asiakkaan kanssa laaditaan aina aktivointisuunnitelma, jossa määritetään toimenpiteet, kuten terveystarkastus ja kuntouttavan työtoiminnan aloittaminen. Kuntouttavan työtoiminnan tai monialaisen työllistymistä edistävän palvelupisteen (TYP) alkukartoituksessa käydään läpi työttömyyden syyt ja esteet ja pohditaan, mitä niille voidaan tehdä.

Toimarissa asiakkaan toimintakykyä ja

työssä pärjäämistä pystytään arvioimaan päivittäin. Asiakas seuraa myös itse omaa jaksamistaan ja kirjaa omat huomionsa työkyvystään päivittäin. Jos suunnitelluilla toimenpiteillä ei saavuteta tuloksia, vaihtoehtoja voidaan miettiä nopeastikin tarvittaessa kuntoutuslääkärinä konsultoiden. Palvelun päättyessä asiakkaan kanssa yhdessä arvioidaan Toimarijaksoa ja suunnitellaan tulevaa. Kirjattu loppusuunnitelma toimitetaan lähettävälle lääkärille tarvittavia jatkotoimenpiteitä varten.

Vaikeistakin terveydellisistä ongelmista kärsivä työtön voidaan ohjata Toimarin työtoimintaan hänen työ- ja toimintakykynsä arvioon. Vain muutaman kuukauden mittainen aktivointijakso voi antaa lääkärille arvokasta tietoa tarkastettavan todellisesta työ- ja toimintakyvystä kuntoutussuunnitelman tai eläkelausunnon kirjoittamista varten.

Pohdinta

Lyhyelläkin työttömyysjaksolla voi olla suuri kielteinen vaikutus yksilön omakuvaan. Työtä vailla olevat kokevat herkästi itsensä kelvottomiksi tai arvottomiksi yhteiskunnan jäseniksi. Heidän suhtautumistaan yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin voi leimata oman itsen suojeleminen, mikä saattaa ilmetä muun muassa negatiivisuutena, vastustavana asenteena, passiivisuutena tai motivaation puutteena. Työtä vailla olevan henkilön *terveystarkastuksen vuorovaikutuksen tulisi olla erityisen arvostavaa ja kunnioittavaa mutta toisaalta myös kannustavaa, motivoivaa ja aktivoivaa.*

Kirkkonummen työtä vailla olevien terveystarkastukset ovat antaneet hyvää tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille. Tarkastukset on koettu tarpeellisiksi ja hyödyllisiksi. Erityisesti pitkäaikaistyöttömillä on todettu moninaisia terveydellisiä ja elämäntilanteen ongelmia. Näitä olisi pystyttävä paremmin ehkäisemään tai hoitamaan heti työttömyyden alkuvaiheessa. *Työtä vailla olevien varhaiset terveystarkastukset tuottaisivat paljon hyvää sekä yhteiskunnalle että yksilöille.* TEMPO-hankkeen kohderyhmiksi onkin tämän vuoksi valittu ensisijaisesti alle 300 päivää työttömänä olleet sekä nuoret varhaisten kuntoutusinterventioiden kehittämiseksi.

Työsuhteen päättyessä työterveyshuollon olisi hyvä laatia työttömäksi jäävän kanssa suunnitelma työkyvyn ylläpitämiseksi tai palauttamiseksi ja ohjata hänet ottamaan yhteyttä kuntansa perusterveydenhuoltoon terveystarkastusta varten. *Varsinkin osatyökykyisen työttömäksi jäävän välitön ohjaus työterveyshuollosta terveyskeskukseen olisi suotavaa.* Valitettavasti tämä ohjaus ei nykyisin riittävässä määrin toteudu. Toivottavasti kilpailukyky sopimukseen kirjattu uudistus työterveyshuollon jatkumiseksi kuuden kuukauden ajan irtisanomisen jälkeen tuo uusia rakenteita työterveyshuoltoon asiakkaan perusterveydenhuoltoon ohjaamisessa.

Etenkin osatyökykyisillä motivaatio erilaisiin aktivoiviin toimenpiteisiin voi olla hyvin heikko heti työttömyyden alkuvaiheessa. Syyinä tähän voivat olla esimerkiksi ansiosidonnaisen korvauksen riittävyys, työuupumus,

häpeä työpaikan menettämisestä, masennus tai vaikkapa tekemättömät työt kotona. Työttömyyden haitalliset vaikutukset työllistymiseen, terveyteen ja elämäntilanteeseen ovat kuitenkin ilmeiset ja niiden ilmaantuminen voi tapahtua salakavalasti. *Panostaminen varhaisiin työttömyyden alkuvaiheen ryhmämuotoisiin, aktiivisiin ja ennaltaehkäiseviin kuntoutustoimenpiteisiin olisi todennäköisesti hyvin kannattavaa.*

TEMPO-hankkeessa olemme huomanneet, että alle 300 päivää työttömänä olleiden valjastaminen terveystarkastuksiin on haasteellista. Työterveyshuollon ammattilaiset eivät ole välttämättä tietoisia asiakkaitensa työttömyyden alkamisesta ja/tai ohjaus perusterveydenhuoltoon ei ole ainakaan suunnitelmallista ja systemaattista. Toisaalta TE-toimiston virkailija ei saa tietoa asiakkaan terveysongelmista eikä hän yleensä katso oikeudekseen kysyäkään asiaa. Työttömäksi jäävät eivät myöskään aktiivisesti itse hakeudu terveyspalveluihin tai eivät niitä käyttäessään kerro omasta työstästatuksestaan hoitohenkilökunnalle. *Terveyden- ja sosiaalipalveluiden ammattilaiset eivät myöskään ohjaa työtä vailla olevia kunnan järjestämiin terveystarkastuksiin,* tarkastukset eivät toteudu kunnassa tai näistä palveluista ollaan ammattilaisten keskuudessa tietämättömiä.

Vuoden 2017 aikana TYP-asiakkuuksien kriteerit muuttunevat ainakin paikallisesti niin, että tähänastisten pitempien työttömyysjaksojen tarkastelun sijaan ensisijaiseksi asiakasryhmäksi tulevat 200–499 päivää työtä vailla olleet kuntalaiset. Näin ollen asiakkaat pääsevät nopeammin kaikkien palvelujen piiriin ja samalla myös terveystarkastuksiin.

Hyväntasoinen lähete terveystarkastukseen on tärkeä. Tavallinen rutiininomainen terveystarkastus ei anna riittävästi tietoa ja hyötyä työllistymisen edistämiseksi. Lähettävän tahon tulisi ilmaista selkeästi tutkittavan terveystarkastukseen lähettämisen syy ja määrittellä ne kysymykset, joihin halutaan vastauksia. Suotavaa olisi myös liittää lähetteen mukaan tutkittavan elämäntilanteen keskeisimmät tiedot – ainakin olennaisesti kysymyksenasetteluun liittyvät. Tietoja tarvitaan,

koska työ- ja toimintakyvyn arviota tehtäessä asiakkaan terveydentilaa suhteutetaan aina hänen kokonaistilanteeseensa.

Tarkastajalla tulisi olla myös kohtalainen käsitys tarkastettavan omista suunnitelmista ja motivaatiosta. Ammattilaisten vastuu on olla positiivisesti myötävaikuttamassa motivaation rakentumiseen, jos sitä ei ole.

Työtä vailla olevien terveystarkastuksilla olisi hyvä olla selkeä päämäärä. Terveyskeskuksen rooli on toimia terveydenhoidon asiantuntijana työllistymiseen johtavassa prosessissa yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Irralliset terveystarkastukset ilman selkeää päämäärää tuovat vain vähän tietoa ammatillisille eivätkä johda tarpeellisiin toimenpiteisiin. Työllistymisen jatkotoimenpiteet ovat muiden tahojen kuin terveydenhuollon vastuulla. Tarkastusta tekevällä olisi kuitenkin hyvä olla jonkinlainen käsitys asiakkaan työllistymisen tai kouluttautumisen jatkumahdollisuuksista, jotta tutkimustilanteessa voitaisiin keskittyä olennaisiin asioihin. Terveystarkastuksen tarkoituksena on motivoida asiakasta löytämään oma työllistymisen tai koulutuksen polkunsä. Terveydentilan salliessa tulisi välittömästi terveystarkastuksen jälkeen seurata työttömän aktivoivat toimenpiteet. Konkreettiset työllistymisen jatkotoimenpiteet auttavat työtä vailla olevia motivoitumaan työelämään tai koulutukseen. Tarvitaan myös henkilökoh- taista ohjausta ja selkeästi määritelty yhdys- henkilö, kuten työkykykoordinaattori, työllis- tymisen edistämiseksi tai opiskelupaikan saa- miseksi.

Kirkkonummen työtä vailla olevien terveystarkastusten suunnitteluvaiheessa arvi- oitiin, että suurin osa tarkastettavista tarvit- sivi vain hoitajan suorittaman tarkastuksen. Ennakkosuunnitelmista poiketen kaikki tähän asti tarkastetut Kirkkonummen asiakkaat ovat ohjautuneet aina myös lääkärille. Toivot- tavasti tähän saadaan jatkossa muutos oppi- misen myötä.

Moniammatillinen kuntoutustyöryhmä on toimiva tapa auttaa asiakkaita ja ammattilai- sia erityisesti tilanteissa, joissa perustyönteki- jällä, esimerkiksi omalääkärillä, on vaikeuk- sia löytää selkeää oman alansa ammatillista

ratkaisua asiakkaan tilanteeseen. Laajempi- en ongelmien käsitteleminen tuo mukanaan myös kokoukseen osallistujille käytännön oppimista tavallisimmista ihmisten ongelmis- ta. Kuntoutustyöryhmän jäsenet saavat myös paremman käsityksen tarjolla olevista lähi- palveluista ja eri organisaatioiden toiminta- tapojen eroista. Terveyskeskuksen kuntoutus- työryhmä on koettu Kirkkonummella yleisesti tarpeelliseksi ja hyödylliseksi. Yllättäen eri- tyisesti kokeneet terveyskeskuslääkärit ovat ilmaisseet kuntoutustyöryhmän tuen välttä- mättömyyden omassa työssään.

Kunnan sosiaalipalveluiden ja terveys- palveluiden keskinäisen yhteistyön ei voida odottaa aina olevan mutkatonta uusia toi- mintamalleja luotaessa. Näiden palveluiden työkuultuurit poikkeavat selkeästi toisistaan, koska niiden asiakaskunnat ovat profiililtaan ja palveluiden käytön määrän osalta erilai- set. Väärinymmärrysten mahdollisuus on yhteistoimintaa aloitettaessa varsin luonnollis- ta. Terveys- ja sosiaalipalveluiden keskinäisen yhteistyön sujuvuutta hankaloittavat myös eri asiakas- ja potilastietojärjestelmät ja niis- sä olevien potilastietojen siirtymisten tekniset ja lainsäädännölliset rajoitukset. Tiedonkulun varmistamiseksi täytyy usein keksiä uudenlai- sia ratkaisuja. Toisaalta henkilökuntaresurs- sien riittävyys palveluiden yhteiseen kehittä- mistyöhön voi olla vaikeaa jokapäiväisten peruspalveluiden pyörittämiseen tarvittavan henkilökunnan niukkuuden vuoksi. Edellä mainituista uhkista huolimatta meidän tuli- si kuitenkin pyrkiä löytämään uusia paikal- lisia toimintatapoja (jo ennen sote-uudistuk- sen alkamista), jotta työtä vailla olevat voitai- siin ohjata terveystarkastuksiin ja tarpeellisiin kuntoutusinterventioihin jo heti työttömyy- den alkuvaiheessa.

Tulosten merkitys: Kirkkonummen työtä vailla olevien terveystarkastuk- set ovat antaneet hyvää tietoa sosiaa- li- ja terveydenhuollon ammattilaisille. Erityisesti pitkäaikaistyöttömillä on to- dettu moninaisia terveydellisiä ja elä- mänhallinnan ongelmia, joista saadaan

tarkastusten avulla hyödyllistä tietoa. Kirkkonummen työtä vailla olevien terveystarkastuksen malli osoittaa, miten sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyö parhaimmillaan toimii moniammatillista asiantuntijuutta hyödyntäen. Asiakkaan tilannetta tarkastellaan kokonaisvaltaisesti, ja ohjautuminen on yhden tahon hallinnassa.

Avainsanat: työkyky, osatyökyky, työttömyys, terveystarkastus

Ari Vehmas, yleislääketieteen erikoislääkäri, kuntoutuksen erityispätevyys, Kaisankodin vastaava lääkäri

Ulla Railio, johtaja, työllistymisyksikkö Toimari, Kirkkonummen kunta

Eija Viukari, terveysosiaalityöntekijä/työkykykoordinaattori, Kirkkonummen kunta

Pirkko Mäkelä-Pusa, projektipäällikkö, Tempo-hanke, Kuntoutussäätiö

Julia Anttilainen, tutkija, Tempo-hanke, Kuntoutussäätiö

Lähteet

- Heponiemi T, Wahlström M, Elovainio M, Sinervo T, Aalto A-M, Keskimäki I (2008) Katsaus työttömyyden ja terveyden välisiin yhteyksiin. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja Työ ja yrittäjyys 14/2008.
- Mannila S, Martikainen P (2005) Työttömyys. Julkaisussa: Aromaa A, Huttunen J, Koskinen S, Teperi J (toim.) Suomalaisten terveys. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Saikku P, Sinervo L (2010) Työttömien terveystalouden juurrutus. Valtakunnallisen PTT-hankkeen kokeuksia, arviointitutkimuksen tuloksia ja kansallisia suosituksia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 42/2010. Helsinki.
- Sinervo L, Hietapakka L (2013) Työttömien terveystalouden tulokset. Valtakunnallisen terveystalouden tutkimuksen 2013 tulokset. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Työpöytä 41/2013.
- TEM raportteja 10/2011. Työttömien työkyvyn arviointi- ja terveystalouden tulokset. Työ- ja elinkeinoministeriö, Työllisyys- ja yrittäjyysosasto. Työryhmän raportti 1.3.2011.
- Terveydenhuoltolaki 1326/2010. www.finlex.fi.
- Työttömien terveydenhuollon järjestäminen. Sosiaali- ja terveysministeriö. Kirje 19.8.2013. <http://stm.fi/documents/1271139/1365032/Ty%C3%B6tt%C3%B6mien+terveydenhuollon+j%C3%A4rjest%C3%A4minen/3b1979ea-c36c-4114-9399-6c45e49b40b1>